

1. Vejica (stopnjevalnost, slaba družljivost, raznopomenskost)

- a. Vprašalnik je pokrival številne značilnosti delovanja slovenskih podjetij, pričakovanja in načrte v zvezi z bodočimi dejavnostmi (deloma povezanimi s predvidenim vstopom Slovenije v EU) pa tudi članstvo v sindikatih, v slovenskih institucijah ipd.
- b. Kot so dokazale različne študije, so začeli mednarodni finančni trgi in globalni investicijski skladi vedno odločneje vplivati na domače makro- pa tudi mikroekonomske politike (Mosley, 2003).
- c. Izboljšanje konkurenčnega položaja je izhajalo iz cenovno-stroškovnih pa tudi iz necenovnih dejavnikov konkurenčnosti, kar se je izrazilo v rasti izvoznega tržnega deleža in višji vključenosti v globalne verige vrednosti.
- d. Fanta bi morali odžagati pa tudi sosed se je strinjal s tem.

Po pravopisu vejice med skladijsko enakovrednimi deli ne pišemo, kar naj bi veljalo tudi za dvobesedni veznik *pa tudi*: *Društvo se je ohranilo do današnjega dne **pa tudi** njegova pravila še veljajo* (SP 2001 § 316 oz. 318). Umanjkanje vejice pri vezalnem in stopnjevalnem razmerju poudarja tudi Nataša Jakop (2016), a že pravopis sam – v veznem oz. razlagalnem besedilu – prinaša nekaj nasprotnih primerov: *Večinoma se [narečja] le govorijo, za umetnostne namene **pa tudi** pišejo* (SP 2001 § 1057). Tomo Korošec (2003) zagovarja, da gre pri *pa tudi* za enoten stopnjevalni veznik (in ne za zvezo vezalnega veznika *pa* ter členka *tudi*), pred katerim se piše vejica. Temu pritrjuje tudi Lengar Verovnik (2018), češ da »navedena posebnost v členu 316 torej predstavlja nelogično motnjo, ki tudi piscem povzroča težave«.

Da *pa tudi* res občutimo kot stopnjevalni veznik, kaže primer: *Nakupil je sladkor, maslo in mleko ter moko, pa tudi med in orehe*. Tudi v primeru *a* nismo zaznali vezalnega razmerja, pač pa stopnjevalno, saj bi ga bilo mogoče pretvoriti v: *Vprašalnik je pokrival številne značilnosti delovanja slovenskih podjetij, ne samo pričakovanja in načrte v zvezi z bodočimi dejavnostmi [...], ampak tudi [...]/Vprašalnik je pokrival številne značilnosti delovanja slovenskih podjetij, pričakovanja in načrte v zvezi z bodočimi dejavnostmi [...], prav tako (pa) tudi [...]*. Pomislek se je pojavil pri primerih *b* in *c*, v katerih nastopa nasprotje, torej ni tristopenjske primerjalne lestvice, to pa je bolj povezano z naštevanjem (ali je navedba pojma, ki je protipojem že navedenega, stopnjevanje?): vpliv na ekonomske politike = vpliv na makro- in mikroekonomske politike. A stopnjevalnost je smiselna, če vpliv ni enak, *pa tudi* pa na izrazni ravni nadomestljiv z *in predvsem/še zlasti*; bi pa vejica za vezajem učinkovala likovno nenavadno. Pri primeru *d* je vejica potrebna že zaradi slabe družljivosti stavkov.

- e. Topilo je bolje preliti v ustrezno posodo za odpadke kot pa uporabiti v laboratoriju.

Ker nedoločniški polstavek uvaja primerjalni *kot*, vejica ni potrebna (podobno bi bilo ob vezniški zvezi *in ne*), čeprav gre za protivno razmerje (*Topilo je bolje preliti v ustrezno posodo za odpadke, ne pa uporabiti v laboratoriju*). Členek *pa* krepi pomen.

- f. »Ojoj, moja muca, moja muca ...« je žalostno zavpila deklica in skoraj padla skupaj z mucko v vodo. Še dobro, da jo je mama ujela za roko: »Pazi! Ne znaš še plavati!«
—— »Ampak, moja muca! Kaj bo z njo?«

Utemeljiv je zapis brez vejice ali z njo. Brez vejice bi razumeli kot nedokončano poved, torej bi se morala končati s tremi pikami ali pomišljajem. Mogoča je tudi interpretacija, da je *ampak* medmet, in ta se od zvalnika ne loči z vejico (prim. *o mati!*, SP 2001 § 345: *Ampak moja muca, kaj bo z njo?*). Vendar pa nadaljevanje kaže, da muca ni ogovorjena neposredno, tako da bi vejico lahko pisali, tako kot pri drugih medmetih in členkih na začetku povedi (SP 2001 § 346), sploh če je v govoru storjen premor.

- g. Prost pretok delavcev velja v Evropski uniji. Zelo smo se trudili prepričati Britance, naj je ne zapustijo. Odločili so se drugače, in upam, da bodo premostili težave, ki izhajajo iz tega.
- h. Gostinec: Vlada veliko obljublja in ljudje mislijo, da sem dobil pomoč, a to ne drži. Res je sicer, da sem prejel 1500 evrov, ampak to še za natararja ni dovolj.

V obeh primerih je vejica smiselna, saj sta stavka slabo družljiva ter ju je mogoče interpretirati v posledičnem razmerju (in 'zato'). Vzorčna poved Marte K. Barle je *Zeblo jo je, in (= zato) oblekla je jopico*.

- i. Nihče me ne bo nadlegoval in vplival name, kot sem že povedal: ne kongres, ne časopisi, ne uredniški odbori, ne predsednik. /ne – ne/

Primer se razume naštevalno, torej z vejicami pred vsemi zanikanimi členi. Vzpostavitev parnih nasprotij bi vnesla pomenski odtenek, zato bi ga bilo treba preveriti pri avtorju, pri tem pa smiselno urediti besedni red (*ne kongres ne časopisi, ne predsednik ne uredniški odbori*).

- j. Potrošnike skrbi, da do praznikov ne bodo mogli kupiti zelenih reči. Ali zaradi težav z dobavo v Evropi in Severni Ameriki ali ker bo na razprodajah ob črnem petku vse prodano. /Ločno razmerje, neenaka stavčna dela/
- k. Pokazal mi je nalogo in kako jo rešiti.
- l. Prvi pano predstavlja dejavnike tveganja za možgansko kap, drugi pa pomen prepoznavanja znakov možganske kapi in kako ukrepati.
- m. Opredelitev o vrsti zgojitve je negotova tudi zaradi učinkov umetne ventilacije in ker so klinični znaki okužbe neizraziti.

Navedene primere je obravnaval Peter Holozan, s Tomom Korošcem sta se strinjala, da je pri njih najbolj smiselno upoštevati načelo bližine – če je glavnemu stavku bliže samostalniška zveza, vejice ni, če pa odvisnik, se vejica piše (*Če bo sončno ali v soboto bom prišel. – V soboto, ali če bo sončno, bom prišel.*). Prehod se namesto *in* lahko poudari z *oziroma* (primer *k*). Zelo pogosti so taki primeri v receptih: *Pecite ok. 20 min oz. dokler se ne pojavi zlata skorjica*.

- n. SMS: Se dobiva po kosilu, ok. 15h.

Vejica je v tem primeru pomenonosna: stavek brez vejice pomeni, da je kosilo ob 15^h, srečanje bo torej ok. 16^h. Če pa je *ok. 15h* dostavek (pred njim pisana vejica), pa je srečanje dejansko ok. 15^h, saj se podatek o času v tem primeru nanaša na glagol, ne na samostalnik *kosilo*.

- o. Učenci so se končno vrnili v novo osnovno šolo Prežihovega Voranca Jesenice.

Poved je primerna za publicistično besedilo, v poročilu o financiranju bi bila dikcija bolj uradna (novo → prenovljeno, velika začetnica Osnovno šolo; obstaja tudi težnja po predloženem določilu *na Jesenicah*).

- p. Podružnica Triglav Osiguranja, d.d. (trži le življenjska zavarovanja), je dosegla 133-odstotno rast premije in je tržni delež povečala na 1,5 odstotka (leto prej je imela 0,6 odstotka).

Sedanji zapis bi bil pogojno dopusten, ker se oklepaj lahko ignorira, slogovno pa je veliko bolje oklepaje nadomestiti z vejicami, lahko tudi napraviti odvisnik (*ki trži le življenjska zavarovanja*), če informacije ne prestavimo na kako drugo, ustrežnejše mesto. Zapis oblepaja neposredno za vejico (*Podružnica Triglav Osiguranja, d.d., (trži le življenjska zavarovanja) je dosegla 133-odstotno rast premije [...]*) je nenavaden, čeprav strukturno smiseln, zato se mu poskusimo izogniti.¹ Opomba glede imena: podjetje se imenuje Triglav Osiguranje, podružnica se nanaša na eno izmed dveh enot v BiH-u. Lektorji opažajo vse pogostejše navajanje tipa *Šel je v Torino, Italija*, ki očitno prodira zaradi vpliva angleščine.

2. Slogovno-pomenski orehi

- a. Premierja Francije in Italije se pogovarjata o stikih med državama: Odnose med mejnimi območji bomo okrepili s čezmejnim sodelovanjem. > /Nejasen pomen/

Če gre za projektno sodelovanje, zlasti evropske kohezijske programe, ki je neodvisno od posameznih držav, je poved smiselna, saj je sodelovanje ločeno od že obstoječih uredb, ki urejajo prehajanje meje in posebne pravice ljudi, stanujočih ob meji; prav tako gre lahko za razlikovanje med ukrepi na državni in lokalni ravni. Takšen pomen bi razjasnil poudarek: *Odnose med mejnimi območji bomo okrepili z **dodatnim** čezmejnim sodelovanjem*. Če pa gre za birokratsko leporečanje, je mogoče tudi strniti: *Poglobili bomo sodelovanje med državama, zlasti na obmejnih območjih*.

- b. Cepivo proizvajalca Pfizer za otroke je Slovenija že naročila, prve odmerke dobimo decembra. > /Posebna vrsta cepiva za otroke?/

Ker ne gre za posebno cepivo, ampak le otrokom prilagojeno količino učinkovine, bi bilo najnevtiralnejše reči *cepivo, namenjeno otrokom*, s čimer se zmanjša občutek vrstnosti, torej različnosti (*otroško cepivo/odmerki proizvajalca Pfizerja*). Okorna in pomensko netočna se zdi zveza *cepivo proizvajalca Pfizerja z odmerki za otroke*, kvečjemu *cepivo v odmerkih za otroke*.

- c. Nagrado podeljujejo od leta 1995, tokrat prvič dobitniku iz Slovenije. /Vid/

Zaradi glagolskega vida nenavadna elipsa v drugem stavku, zato mogoča pretvorba: *Nagrada podeljujejo od leta 1995, tokrat gre prvič v roke dobitniku iz Slovenije*.

- d. Na Dunaju se začena nov krog mednarodnih pogajanj o iranskem jedrskem programu, od katerega so leta 2018 ZDA odstopile in uvedle nove sankcije. /Povezovanje/

Primer zapletene povedi, pri kateri se zdi, da je vejica mogoča, čeprav skladiščno ni upravičena. Zaporednost (vezalnost) med enotama drugega stavka se lahko poudari z *nato*, a to ni potrebno za razumevanje.

- e. Sodišče je zavrnilo tudi pritožbo staršev in študentov, da je bilo zapiranje šol in deljenje razredov na pouk v šoli in doma protiustavno.

¹ Vendar pa to ni vselej mogoče, prim. poved: *Manjši obseg premije so vknjižile zavarovalnice Triglav Osiguruvanje, Skopje, (neobnova polic oz. njihova obnova z nižjo zavarovalno vsoto, ker zavarovanja zaradi zakonodajnih sprememb ne krijejo več rizika tveganja smrti), Triglav Osiguranje, Sarajevo, (upad premije kolektivnih nezgodnih zavarovanj pri nekaterih večjih zavarovancih) in matična družba (znižanje premije nezgodnih zavarovanj gostov)*. Na tovrstno rabo vejice bi bilo zato smiselno opozoriti pravopisno komisijo.

Razred (bolje oddelek) kot konkretno se mora deliti na nekaj konkretnega, torej *deljenje na skupine s poukom v šoli in doma (na daljavo)* oz. *tiste, ki imajo pouk v šoli, in tiste, ki pouk spremljajo od doma*. Taka zveza stavek močno podaljša, najkrajše bi se izrazili: *delitev oddelkov glede pouka ...* Težava je, kako izraziti dva različna pomena: deljenje znotraj oddelka in deljenje med oddelki.

- f. Rusija bo plačala visoko ceno za morebitno agresijo proti Ukrajini, so v Rigi pred začetkom zasedanja zunanjih ministrov zveze Nato opozarjali predstavniki Nata in ZDA. /Izjavo dala predsednik ZDA in generalni sekretar Nata idr./

Moti, da se poudarja izjava predstavnikov ZDA, saj so te članice Nata in se omemba zato zdi odveč. Zveza pa ni tako nenavadna, prim. *predstavniki EU in Slovenije*. Da poudariš ZDA, razvežeš: *predstavniki Nata in predsednik ZDA*.

- g. Programski svet RTV Slovenija je kljub polemikam in nasprotovanju sinoči potrdil programsko-produkcijski načrt za prihodnje leto.

Zveza (številne) polemike in nasprotovanje je dvojna formula, pogosta v publicističnem jeziku, brez pomenske krnitve se skrči na nasprotovanja – množina tu deluje splošneje, manj se pogreša informacija, kdo nasprotuje.

- h. Določitvi meje za obvezno cepljenje pri 14 letih so pritrdili tudi ustavni strokovnjaki, hkrati pa zavrnilo kazensko-pravno odgovornost mladoletnih državljanov.

Določitev lahko ostane, ker obstaja določilo *pri 14 letih*, a pomen ob opustitvi ne bi bil okrnjen; če določila ne bi bilo, pa bi omemba določitve neustrezno spremenila pomen povedi: strokovnjaki se strinjajo, da se meja sploh določi, pri kateri starosti, ni znano.

- i. Ameriško vrhovno sodišče je včeraj začelo obravnavo zakona zvezne države Misisipi, ki prepoveduje umetno prekinitev nosečnosti po 15. tednu nosečnosti. Tak zakon ni v skladu z ustavo, odločitev vrhovnih sodnikov pa bo znana šele čez nekaj mesecev. Če sodišče odpravi mejo, pri kateri zarodek lahko preživi / Če sodišče odpravi mejo, ki kaže na zmožnost ploda, da lahko preživi sam / Če sodišče odpravi mejo sposobnosti preživetja ploda, zveznih držav ne bo nič več oviralo pri prepovedi splava pri/v kateri koli stopnji nosečnosti.

Zaimsek *tak* kaže na vsebino (glede na lastnost, prim. zakon je diskriminatoren), torej zakon umešča tematsko med vse podobne, ki so bili ali šele bodo sprejeti, medtem ko se *ta* nanaša na prav obravnavani zakon (ožji pomen). Del *odpraviti mejo, pri kateri zarodek lahko preživi* je problematičen, saj sodišče ne more vplivati na fiziološko preživetje ploda zgolj s svojo odločitvijo – tu gre za določilo, ki teoretično povzema verjetnost preživetja in se z njim utemeljuje opravljanje splava (splav je mogoč do ok. 21. tedna, ker plod do te starosti spontanega splava ne bi preživel). Mogoče bi bilo nadomestiti *sodišče odpravi* → *ne upošteva*, a s tem omilimo pomen izvornika. V angleščini za to določilo obstaja izraz *viability line*, termin je razumljiv v pravnem smislu, zato se lahko veže z *odpraviti*, v slovenščini pa se meja preveč navezuje na zmožnost plodovega preživetja. Zato bi bilo še najgospodarneje poudariti pravni predpis: *če sodišče odpravi zakonsko (določeno) mejo...* ali pa stavek pomensko spremeniti tako, da se bo nanašal na splav: *če sodišče odpravi/zniža/spregleda mejo/(ne prizna meje), do katere je splav izvedljiv ...*

- j. PLETENJE OB/ZA POVEZOVANJE, DRUŽENJE IN USTVARJANJE
- k. V knjižnici na Blokah pletejo neskončno dolg šal — trenutno meri štiri metre in pol. Pri pletenju lahko sodeluje, kdorkoli (si to) želi.

Kot termin je ustrenejši *neskončni šal* (kaže, da pomeni tudi t. i. buf), saj kaže na vrstno poimenovanje in ne lastnosti dejanskega predmeta.

- i. V nenavadnih časih in spremenjenih razmerah živimo, ko je druženje omejeno in marsikomu manjka bližina in toplina. Ambasadorke vseživljenjskega učenja Janji Urbiha iz Loške doline se je ob tem porodila ideja o pletenju neskončnega šala, ki ga spremlja zanimivo poslanstvo. Želja po povezovanju, ustvarjanju in druženju na malce drugačen način. > /ima poslanstvo vzbuditi željo; z željo; nastaja v želji/

Nenavadna je zveza *spremljati poslanstvo* namesto *imeti poslanstvo* ter nadaljevanje, saj *želja* ni pojasnilo *poslanstva*, ampak njegov sprožilec. Mogoče pretvorbe: *ideja o pletenju neskončnega šala s poslanstvom povezovanja, ustvarjanja in druženja/ideja o pletenju neskončnega šala, ki ga spremlja zanimivo poslanstvo oz. želja ...* Problematično je tudi *povezovanje in druženje*, ki sta pomensko prekrivna, vendar *povezovanje* lahko razumemo kot sodelovanje pri organizaciji pletenja (oglaševanje, priskrba volne, dogovarjanje s knjižnico), *druženje* pa skupno ustvarjanje.

- m. Končujemo z Ivanom Cankarjem, 103 leta po njegovi smrti je njegov dramski opus prvič preveden v angleški jezik.

Zaradi ponovitve *njegov* bi bilo bolje uporabiti *umetnikov dramski opus*. *Prvič* namiguje tudi na drugič in bi bil zato smiselnejši pri opisovanju preteklosti, želeni pomen pa dosežemo s *končno preveden*.

- n. Zasluga za prevod Cankarjevih dram gre slovenski režiserki Andreji Kovač in Prešernovemu gledališču v Kranju. Pri prevodu sedmih dram je sodelovalo 6 prevajalcev iz treh različnih držav.

Gledališče v Kranju je ustrezna struktura za izražanje sedeža oz. formalnega poimenovanja ustanove (prim. UKC v Ljubljani). Predlog *iz* bi bil smiseln, če bi poudarjali, da je igralska ekipa na gostovanju. Pri prevajalcih posameznikih je *iz* smiselnejši ravno zaradi njihove posameznosti, čeprav ga lahko prav tako razumemo, kot da so prevajali na skupnem kraju.

- o. Kurz o umiku iz politike: Zame se, gospe in gospodje, začneta novo življenjsko poglavje, ki ga odpiram danes. Zdaj grem v bolnišnico po sina in partnerko. Tudi zaradi očitkov, ki že nekaj mesecev letijo name, pa se mi zdi pomembno poudariti, da se veselim dneva, pa čeprav bo prišel šele čez leta, ko bom na sodišču lahko dokazal, da so vse obtožbe proti meni neutemeljene.

Poudarek *ki ga odpiram danes* bi bil pretvorljiv v »začenja novo življenjsko poglavje, odpiram ga danes«. Nezaznamovano bi misel izrazili: *danes se začneta novo življenjsko poglavje*. Fraza *na sodišču dokazati* se v tem kontekstu (ker izraža le rabsodbo) lahko bere, kot da se sojenje še ni začelo – ta podatek je treba poznati iz sotvarja.

3. Razno

Primer elipse: Čeprav smiselna in perspektivna, je razdelitev po slogih malo verjetna.

Termini: Ukrepanje ob skoraj nesreči (upravni termin *skoraj nesreča*).

V oglasih pogosto napačna vezava:

Nekdo te zares posluša o tvoji ideji. → Nekdo zares posluša tvoje ideje.

50 % klicev odgovorimo v naslednjih 10 minutah. → Na 50 % klicev odgovorimo v naslednjih 10 minutah.

Viri

Nataša Jakop, 2016: Raba veznika »pa«. Jezikovna svetovalnica, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/43/raba-veznika-pa>. Dostop 17. 12. 2021.

Tomo Korošec, 2003: K pravilom za skladijsko vejico v slovenskem pravopisu 2021. *Slavistična revija* 51/2, https://srl.si/sql_pdf/SRL_2003_2_22.pdf. Dostop 17. 12. 2021.

Tina Lengar Verovnik, 2018: Vejica pred »pa tudi«. Jezikovna svetovalnica, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/2839/vejica-pred-pa-tudi>. Dostop 17. 12. 2021.